

وضعیت اقتصادی و اصلاحات مالیاتی اندونزی

مریم گرامی*

کشور اندونزی پرجمعیت‌ترین کشور اسلامی است. این کشور نفت‌خیز تنها عضو OPEC می‌باشد که در سالهای اخیر به دلیل کاهش تولید نفت خام و افزایش مصرف داخلی آن به واردکننده نفت خام تبدیل شده است. در گذشته مهم‌ترین منبع درآمدی دولت اندونزی درآمد نفت و گاز و کمکهای خارجی بوده است اما امروزه دولت این کشور با اجرای برنامه‌ها و اصلاحات اقتصادی در راستای کاهش اتکاء به درآمد نفت، اقتصاد کشور را به سمت درآمدهای مالیاتی سوق داده است. به طوری که در پی انجام اصلاحات اخیر قانون مالیاتها و نظام اجرایی مالیاتی، درآمدهای مالیاتی این کشور، به ویژه از سال ۲۰۰۳ به بعد، افزایش قابل ملاحظه‌ای یافته و بیش از ۷۰ درصد از درآمد دولت از این محل تأمین شده است. همچنین دولت اندونزی به منظور کاهش کسری بودجه در چند مرحله اقدام به کاهش یارانه سوخت نموده و همراه با اجرای این سیاست طبقات کم‌درآمد جامعه را به طور مستقیم جبران مالی نموده است.

واژه‌های کلیدی: اندونزی، وضعیت اقتصادی، بخش نفت و معادن، سیاست مالی، نظام مالیاتی، اصلاحات مالیاتی، نقش مالیات در بودجه.

۱. مقدمه

کشور اندونزی در دهه اخیر با بحرانهای مالی و اقتصادی روبرو بوده است و دولتمردان این کشور سعی کرده‌اند با اصلاح و اجرای سیاستهای اقتصادی مناسب و اصلاح نظام مالیاتی به مقابله با آثار سوء این بحرانها پردازند. اطلاع و آگاهی از اصلاحات اندونزی به عنوان یک کشور اسلامی و نفت‌خیز عضو سازمان کشورهای صادرکننده نفت (OPEC) در زمینه کاهش یارانه انرژی و اصلاح ساختار مالیاتی و آثار آن بر توزیع درآمد، می‌تواند در استفاده از تجربیات این کشور مفید واقع شود. در این گزارش سعی شده پس از آشنایی اجمالی با اقتصاد اندونزی اصلاحات نظام مالیاتی آن کشور در دوره‌های مختلف مورد بررسی قرار گیرد.

* رئیس گروه تحقیقات و سیاستهای مالی و مالیاتی بین‌المللی، دفتر تحقیقات و سیاستهای مالی، معاونت امور اقتصادی - وزارت امور اقتصادی و دارایی

۲. آشنایی با کشور اندونزی

اندونزی بزرگترین و پرجمعیت‌ترین کشور دموکراسی اسلامی است. جمعیت این کشور حدود ۲۲۰ میلیون نفر است. این کشور بزرگترین مجمع‌الجزایر دنیاست. ادیان رسمی اندونزی عبارت‌اند از اسلام (۸۸ درصد)، پروتستان (۵ درصد)، کاتولیک (۳/۵ درصد)، هندو (۲/۵ درصد) و بودایی (۱ درصد). واحد پول رسمی اندونزی روپیه است که پس از بحرانهای اقتصادی سال ۱۹۹۷ بیش از ۷۰ درصد کاهش ارزش داشته است.

شرایط جغرافیای طبیعی و توزیع نامناسب جمعیت به‌رغم دسترسی این کشور به منابع مختلف طبیعی، موجب چالش در توسعه اندونزی شده است. به منظور غلبه بر این شرایط (طبیعی و جمعیتی) راهکار منطقه‌ای در توسعه زیربنایی اتخاذ شده است، به این ترتیب که کشور از نظر درجه توسعه‌یافتگی به سه منطقه تقسیم شده است. مناطق توسعه‌یافته‌تر (واقع در غرب اندونزی)، مناطق در حال توسعه و مناطق در حال توسعه جدید (واقع در قسمت شرقی کشور).

در کشور اندونزی بخش کشاورزی (دامپروری، ماهیگیری و جنگلداری) به عنوان فعالیت اصلی کشور از نظر اشتغال و میزان تولید به شمار می‌رود. این کشور دارای منابع و معادن غنی نظیر نفت است. اکتشاف و استخراج نفت، گاز و مواد معدنی در سه دههٔ اخیر سرعت یافته و نقش مهمی در تراز پرداختهای آن داشته است. اقتصاد این کشور در دهه ۱۹۸۰ وابستگی شدیدی به درآمد نفت و گاز داشته است ولی سقوط قیمت جهانی نفت در سال ۱۹۸۶ موجب سوق یافتن راهبردها توسعه اقتصادی به سمت صادرات غیرنفتی (به ویژه کالاهای صنعتی) شد.

در بیشتر سالهای دهه ۱۹۹۰ اقتصاد اندونزی دارای نرخ رشد متوسط ۷ تا ۸ درصد بوده است. این نرخ رشد موجب توسعه امکانات زیربنایی عمومی و اجتماعی و پایداری نسبی مالی شد. پیش‌بینی می‌شد که اندونزی مانند همسایه‌های آسیای جنوب غربی، یکی از برهه‌های اقتصادی آسیا شود ولی این سناریو در سال ۱۹۹۷، زمانی که کشورهای آسیایی درگیر بحران اقتصادی شدند، تغییر کرد. اندونزی بیشترین خسارت را از این بحران اقتصادی به‌ویژه در بخش مالی متحمل شد. در نتیجه این بحرانهای مالی نرخ رشد اقتصادی در این کشور کاهش یافت و تولیدات تمامی بخشها (به جز کشاورزی) سیر نزولی را طی کرد. تحت این شرایط اندونزی از صندوق بین‌المللی پول (IMF) در اتخاذ و اجرای سیاستهای اقتصادی کمک گرفت و اصلاحات گسترده مالی و اقتصادی در سطح کلان اقتصاد این کشور صورت گرفت. به دنبال این اصلاحات در چند سال اخیر نشانه‌های بهبود اقتصادی در این کشور نمایان شده است. در حال حاضر اندونزی نیاز مبرم به تجهیزات و امکانات زیربنایی مدرن به ویژه در بخشهای ارتباطات، انرژی و حمل و نقل دارد. پس از بحرانهای اقتصادی، دولت اندونزی اعتبارات کمتری برای اجرا و تکمیل طرحهای زیربنایی اختصاص داده و بیش از ۷۰

۸۳ وضعیت اقتصادی و اصلاحات مالیاتی اندونزی

درصد از سرمایه‌گذاری در طرح‌های زیربنایی توسط شرکت‌های خصوصی و مؤسسه‌های خارجی صورت گرفته است.

طی دوره ۲۰۰۰ تا ۲۰۰۴ متوسط نرخ رشد اقتصادی به ۴ درصد رسیده است. این نرخ رشد اقتصادی برای ایجاد فرصت‌های شغلی لازم کافی نیست و به همین دلیل نرخ بیکاری در اندونزی افزایش یافته و حدود ۹/۳ میلیون نفر در سال ۲۰۰۴ بیکار بوده‌اند. این تعداد تقریباً معادل ۹/۳ درصد کل نیروی کار است.

اولویتهای دولت اندونزی در سالهای آتی افزایش صادرات و سرمایه‌گذاری است. از آنجا که قسمت بیشتر سرمایه‌گذاری و تجارت در این کشور توسط بخش خصوصی انجام می‌شود تمام سعی و تلاش دولت در اتخاذ و اجرای سیاست‌های حمایت و گسترش سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی است.

۳. اوضاع اقتصادی اندونزی

اندونزی اقتصادی بر پایه بازار دارد که در آن دولت نقش مهمی ایفا می‌کند. در این کشور بیش از ۱۶۴ مؤسسه و شرکت دولتی وجود دارد و دولت بر قیمت کالاهای اساسی مانند سوخت، برنج و برق، کنترل و نظارت دارد. همچنین دولت صاحب امتیاز و مالک تمامی معادن و چاههای نفت است. طی ۳۰ سال رئیس جمهوری سوهارتو اقتصاد اندونزی رشد کرد و تولید ناخالص داخلی سرانه از ۷۰ دلار به بیش از ۱۰۰۰ دلار در سال ۱۹۹۶ رسید. با اجرای سیاست‌های پولی و مالی محتاطانه نرخ تورم در حدود ۵ تا ۱۰ درصد کنترل شده است. دولت برای جبران کسری بودجه از تأمین مالی داخلی اجتناب کرده و بیشترین موارد افزایش بودجه از طریق کمک‌های خارجی تأمین شده است. از اواسط دهه ۱۹۸۰ دولت شروع به حذف و کاهش موانع و مشکلات قانونی بر سر راه گسترش فعالیتهای اقتصادی کرده است. این اقدامات موجب فراهم آمدن زمینه برای توسعه بخشهای مالی و تجارت خارجی شد که اثر مثبتی بر رشد و اشتغال در بخش صادرات غیرنفتی اندونزی به همراه داشته است. متوسط رشد سالیانه تولید ناخالص داخلی در دوره ۱۹۹۷-۱۹۸۷ نزدیک به ۷ درصد بوده است و امروزه اغلب تحلیلگران اقتصادی تصدیق می‌کنند که اندونزی یک اقتصاد صنعتی جدید است.

در اواخر سال ۲۰۰۵ اندونزی با یک بحران کوچک حاصل از افزایش قیمت تولید و واردات روبرو شده است. به همین دلیل دولت مجبور به کاهش هزینه‌های خود از طریق تحدید یارانه‌های سوخت شده است (در سال ۲۰۰۵ میزان یارانه سوخت معادل ۱۴ میلیارد دلار بوده است). این امر موجب افزایش قیمت سوخت برای مصرف‌کننده شد که نرخ تورم دو رقمی را به دنبال داشته است. این شرایط تا حدودی تثبیت شده است ولی اقتصاد این کشور در ژانویه سال ۲۰۰۶ با تورم ۱۷ درصدی روبرو بوده است. براساس گزارش اقتصادی و چشم‌انداز اقتصاد اندونزی تا پایان سال

۲۰۰۷ نرخ تورم تثبیت خواهد شد. نرخ رشد اقتصادی اندونزی در سال ۲۰۰۱ معادل ۳/۸ درصد بوده که در پایان سال ۲۰۰۶ به ۵/۵ درصد افزایش یافته است و پیش‌بینی شده تا پایان سال ۲۰۰۷ به بیش از ۶ درصد برسد هرچند هنوز مشکلاتی در برابر افزایش رشد اقتصادی وجود دارد که می‌توان به سطح پایین سرمایه‌گذاری خارجی، خط قرمز بوروکراسی و فساد شایع اداری در اندونزی اشاره کرد.

در حال حاضر از نظر اقتصادی چشم‌انداز خوش‌بینانه‌ای برای اندونزی پس از انتخابات مسالمت‌آمیز سال ۲۰۰۴ و انتخاب رئیس‌جمهور اصلاح‌طلب سوسیلیو بامبانگ یوده‌یونو^۱ ترسیم شده است.

۴. بخش نفت و معادن

اندونزی تنها عضو آسیایی سازمان کشورهای صادرکننده نفت (OPEC) است که خارج از منطقه خاورمیانه قرار دارد، همچنین تنها عضو این سازمان است که نفت خام وارد می‌کند. در اواخر سال ۲۰۰۵ تولید نفت خام این کشور ۱/۰۷ میلیون بشکه در روز بوده است. میزان نفت خام این کشور از سالهای دهه ۱۹۹۰ با کاهش قابل ملاحظه‌ای روبرو شده که به دلیل قدیمی‌شدن میادین نفتی و فقدان سرمایه‌گذاری در تجهیزات استخراج نفت خام می‌باشد. متوسط تولید نفت خام اندونزی در سال ۱۹۹۹ معادل ۱/۵ میلیون بشکه (معادل ۲۴۰ هزار متر مکعب) در روز بوده و ارزش افزوده بخش نفت و گاز در سال ۱۹۹۸ حدود ۹ درصد تولید ناخالص داخلی کشور بوده است. کاهش میزان تولید نفت خام از اوایل دهه ۱۹۹۰ همراه با افزایش مصرف داخلی موجب شده اندونزی به واردکننده نفت خالص تبدیل شود. به طوری که در سال ۲۰۰۵ معادل ۱/۲ میلیارد دلار صرف هزینه واردات نفت شده است.

در کشور اندونزی تمامی معادن و چاههای نفت در مالکیت دولت است و شرکتهای خارجی در استخراج چاههای نفت و میزان تولیدات براساس قراردادهای پیمانهای کاری با دولت شریک هستند. قراردادهای پیمانهای شرکتهای خارجی در برگیرنده تمامی هزینه‌های اکتشاف، استخراج و توسعه میادین نفتی می‌باشد. طبق گفته رئیس‌جمهور وقت اندونزی ملت این کشور باید منتظر اتمام منابع نفت خام تا سال ۲۰۲۰ باشند.

در کشور اندونزی به طور سنتی تولیدات معادن بیشتر متمرکز بر نقره، قلع و بوکسیت است ولی به تازگی سعی شده که تولیدات معادن مس، نیکل و طلا برای صادرات به بازارهای جهانی توسعه یابد و تا حدودی بتواند جایگزین درآمد حاصل از صادرات نفت شود.

1. Susilo Bambang Yudhoyono

وضعیت اقتصادی و اصلاحات مالیاتی اندونزی ۸۵

نکته حائز اهمیت در مورد بخش نفت و گاز اندونزی، کاهش تولیدات نفت خام (به دلیل گذشت عمر چاههای نفت و نبود تجهیزات مدرن در استخراج نفت) به همراه افزایش مصرف داخلی است که این امر سبب شده این کشور نفتی تبدیل به واردکننده نفت خالص شود و با این شرایط دولت این کشور مجبور شده برای پایین نگه داشتن سطح قیمت سوخت، یارانه پردازد. رئیس جمهور وقت اندونزی در سالهای اخیر متعهد به کاهش چشمگیر در یارانه قیمت سوخت در چند مرحله شده و به منظور کاهش آثار سوء اقتصادی کاهش یارانهها، دولت یک مرتبه شهروندان واجد شرایط را جبران مالی کرده است. اقتصاد اندونزی در حال حاضر دوران گذار از خسارات پس از سونامی (دسامبر ۲۰۰۴) را سپری می کند و دولت دلیل کاهش یارانه سوخت را تلاش در راستای کاهش کسری بودجه بیان کرده است.

۵. سیاست مالی دولت^۱

بودجه سال ۲۰۰۶ اندونزی براساس چشم انداز کابینه جدید و برنامه کاری دولت در سال ۲۰۰۶ تهیه و تدوین شده است. چشم انداز کابینه جدید عبارت است از:

- ایجاد امنیت و آرامش در کشور،
 - ایجاد دموکراسی و عدالت،
 - گسترش و افزایش رفاه اجتماعی.
- اهم برنامه کاری دولت در سال ۲۰۰۶ عبارت است از:
- کاهش و حذف فقر، تبعیض طبقاتی و نابرابریها،
 - افزایش فرصتهای شغلی، سرمایه گذاری و صادرات،
 - تجدید و بازسازی مناطق (روستایی و کشاورزی)،
 - افزایش و گسترش زمینه دستیابی به فرصتهای آموزش، بهداشت و سلامتی،
 - اجرای قانون، اصلاح نظام اداری و حذف بوروکراسی و فساد اداری،
 - بازسازی مناطق آچه و نیاس^۲
- اهداف کمی بودجه ۲۰۰۶ دولت عبارت است از:
- رشد اقتصادی ۶/۲ درصد،
 - نرخ تورم ۸ درصد،
 - نرخ ارز (معادل یک دلار) ۹۹۰۰ روپیه،
 - قیمت نفت اندونزی (متوسط) ۵۷ دلار برای هر بشکه،

۱. اطلاعات ارائه شده وزارت دارایی اندونزی

- میزان تولید نفت اندونزی ۱/۰۵ میلیون بشکه در روز. سیاستهای درآمدی دولت عبارت‌اند از:
 - هدف افزایش نسبت مالیاتی ($\frac{T}{GDP}$) به حدود ۱۳/۷ درصد
 - اصلاح قانون مالیاتی در موارد ذیل:
 - ✓ تعدیل تعرفه‌ها و افزایش آستانه مالیات بر درآمد،
 - ✓ گسترش میدان عمل مالیات در مورد مؤدیان تابع و مشمول مالیات.
 - اصلاح قانون مالیاتهای غیرمستقیم موارد زیر را در برمی‌گیرد:
 - ✓ افزایش تعداد کالاهای معاف از حقوق و عوارض گمرکی،
 - ✓ گسترش موارد مالیات بر فروش،
 - ✓ تعدیل تعرفه‌های مالیات بر فروش.
 - اصلاح و مدرنیزه کردن نظام اجرایی مالیات و حقوق و عوارض گمرکی در مواردی مانند:
 - ✓ تکمیل و اجرای نظام اظهارنامه الکترونیکی برای ثبت و تکمیل اظهارنامه‌ها
 - ✓ افزایش تعداد مراکز مؤدیان خاص،
 - ✓ ریشه‌کن کردن قاچاق و مبارزه با جعل اسناد حقوق و عوارض گمرکی،
 - ✓ مبارزه با دفاتر ثبت غیرقانونی،
 - ✓ تعدیل تعرفه‌های درآمدهای غیرمالیاتی وزارتخانه‌های مختلف.
- سیاستهای هزینه‌ای دولت عبارت‌اند از:
 - افزایش حقوق و درآمد کارکنان کشوری، پلیس، ارتش و بازنشستگان،
 - توسعه امکانات زیربنایی،
 - تثبیت قیمت سوخت در سال ۲۰۰۶،
 - تعدیل تعرفه پایه‌ای برق و قیمت‌های یارانه‌ای،
 - ادامه برنامه جبرانی سوخت در بخش آموزش و درمان و کمک نقدی مستقیم.

۶. آشنایی با نظام مالیاتی اندونزی

در کشور اندونزی بیشتر مالیاتها در سطح ملی دریافت می‌شود و فقط مالیات نقل و انتقال وسایل نقلیه و مالیات توسعه از این موضوع مستثنی است. سازمان مالیاتی (مدیریت کل مالیاتها)^۱، وظیفه ارزیابی وصول و جمع‌آوری مالیاتهای ملی را بر عهده دارد. این سازمان از سال ۱۹۴۶ با نظارت وزارت دارایی اندونزی تشکیل شده است و در حال حاضر رئیس سازمان مالیاتی را رئیس جمهور کشور تعیین می‌کند.

1. Directorate General of Taxes (DGT)

۸۷ وضعیت اقتصادی و اصلاحات مالیاتی اندونزی

سال مالیاتی در اندونزی همان سال تقویمی است (از اول ژانویه تا ۳۱ دسامبر) و اظهارنامه‌های سالیانه باید حداکثر سه ماه پس از اتمام سال مالیاتی تکمیل و به اداره‌های مالیاتی تحویل داده شود و در صورت تأخیر در تحویل اظهارنامه مؤدی مالیاتی مشمول جریمه می‌شود.

۱-۶. مالیات بر درآمد اشخاص حقیقی

حقوق و دستمزد افراد متأهل به طور جداگانه و سایر درآمدهای افراد مشترکاً مشمول مالیات می‌باشد. مالیات بر حقوق به طور تکلیفی توسط کارفرما پرداخت می‌شود. افراد مقیم اندونزی که بیش از یک منبع درآمدی دارند باید برای تمامی منابع درآمدی داخلی و خارجی خود اظهارنامه تهیه نمایند.

نرخ مالیات بر درآمد اشخاص حقیقی طبق آخرین اصلاحیه قانون مالیاتی (سال ۲۰۰۵) از ۵ تا ۳۵ درصد می‌باشد. میزان معافیت پایه درآمدی ۲۸۸۰ هزار روپیه به علاوه معافیت ویژه برای افراد متأهل است. مالیات تکلیفی بر دریافتهای مختلف یک فرد مقیم اندونزی اعمال می‌شود. متخصصین خویش فرما مانند حسابدار، وکیل، مهندس معمار و پزشک مشمول مالیات تکلیفی حق الزحمه می‌شوند. نرخ این مالیات تکلیفی از ۶ تا ۹ درصد درآمد ناخالص افراد است.

۲-۶. مالیات بر شرکتها

در محاسبه مالیات بر شرکتها، کل درآمد داخلی و خارجی شرکتها مقیم اندونزی مشمول مالیات می‌شود. شرکتهاى خارجى نیز مالیات بر شرکتها را براساس درآمد حاصل از منابع اندونزی می‌پردازند. شرکتی مقیم اندونزی تلقی می‌شود که دفتر مرکزی آن در اندونزی باشد و در آنجا کنترل و مدیریت شود. در خصوص شعب شرکتهاى خارجى، تنها قسمتی از درآمد آنها که از منابع موجود در اندونزی حاصل شده مشمول مالیات می‌شود.

نرخ عمومی مالیات بر شرکتها طبق اصلاحیه اخیر قانون مالیاتها (سال ۲۰۰۵) ۳۰ درصد است. البته نرخهای ویژه‌ای نیز برای برخی از فعالیتهای خاص به ترتیب زیر اعمال می‌شود:

- شرکتهاى نفتى مشمول مالیات با نرخ ۳۰ تا ۴۵ درصد،
- شرکتهاى معدنى عمومی با نرخ ۳۰ تا ۴۵ درصد،
- شرکتهاى ساختمانی مشمول مالیات نهایی با نرخ ۲ درصد فروش ناخالص،
- شرکتهاى مشاور، ناظر و طراح ساختمانی با نرخ ۴ درصد فروش ناخالص،
- شرکتهاى حفارى خارجى مشمول نرخ ۵/۶ درصد درآمد ناخالص،
- شرکتهاى کشتیرانى و هواپیمایی بین‌المللی غیرمقیم مشمول نرخ ۲/۶۴ درصد درآمد خالص.

۳-۶. سرمایه^۱

مالیات بر سود سرمایه برای افراد و شرکتها یکسان و به صورت مالیات تکلیفی با نرخ ۰/۱ درصد بر مراحل فروش سهام عمومی عرضه شده در بازار سهام اندونزی وضع می‌شود. مالیات اضافی با نرخ ۰/۵ درصد نیز بر ارزش سهام مؤسس در زمان فروش وضع می‌شود که سهامداران مؤسس باید این مالیات اضافی را یک ماه پس از فروش پردازند. سایر موارد سود سرمایه‌ای حاصل شده توسط افراد مقیم در درآمد مشمول مالیات فرد منظور شده و با نرخ تصاعدی مالیات بر درآمد، مشمول مالیات می‌شود. سود سرمایه افراد غیرمقیم با نرخ ۲۰ درصد مشمول مالیات می‌شود.

۴-۶. سایر مالیاتها

نرخ عمومی مالیات بر ارزش افزوده (VAT) بر روی کالاهای مشمول مالیات، واردات کالا و خدمات (شامل خدماتی که توسط مؤدیان خارجی در اندونزی عرضه می‌شود، در صورتی که این خدمات منافی برای اندونزی داشته باشد) ۱۰ درصد است. مالیات بر فروش کالاهای لوکس که علاوه بر مالیات بر ارزش افزوده بر کالاهای لوکس داخلی و وارداتی اعمال می‌شود و نرخ آن از ۱۰ درصد تا ۷۰ درصد است.

مالیات جاده: این نوع مالیات بر کلیه وسایل نقلیه موتوری براساس ارزش وسیله نقلیه به طور سالیانه اعمال می‌شود.

مالیات نقل و انتقال وسایل نقلیه: این مالیات بر خرید و نقل و انتقال کلیه وسایل نقلیه اعمال می‌شود.

مالیات بر فروش کالاها: این مالیات بر فروش سیگار و الکل داخلی و وارداتی اعمال می‌شود. حق تمبر: این مالیات بر انواع اسناد و اوراق بهادار با نرخ اسمی از هزار تا دو هزار روپیه اعمال می‌شود.

۷. نظام مالیاتی اندونزی در یک نگاه

نظام مالیاتی و نظام اجرایی مالیات اندونزی در سال ۲۰۰۳ در جدول شماره (۱) و (۲) خلاصه شده است.

وضعیت اقتصادی و اصلاحات مالیاتی اندونزی ۸۹

جدول شماره ۱. نظام مالیاتی سال ۲۰۰۳

سال مالی	۱ ژانویه تا ۳۱ دسامبر
درآمد مالیاتی	۲۴۱۶۲۷/۳ میلیارد روپیه
نسبت مالیاتی ($\frac{T}{GDP}$) برای سالهای ۲۰۰۰-۲۰۰۳ به ترتیب	۱۳/۱ و ۱۲/۴ و ۱۱/۸
سهم مالیاتهای مستقیم و غیرمستقیم از کل مالیاتها	مالیاتهای مستقیم ۵۶ درصد، مالیات غیرمستقیم ۴۴ درصد
مالیات بر درآمد اشخاص حقیقی	
مالیات بر درآمد اشخاص حقیقی (۲۰۰۳)	۲۱۷۱/۸۴ میلیارد روپیه
درصد سهم مالیات بر درآمد اشخاص حقیقی از کل درآمد مالیاتی	۱ درصد
نظام مالیات تکلیفی برای حقوق و دستمزد	وجود دارد
نرخهای پایه مالیات بر درآمد اشخاص حقیقی (درصد)	۳۵-۲۵-۱۵-۱۰-۵
موعد مقرر تکمیل اظهارنامه مالیات بر درآمد اشخاص	۳۱ مارس
روش تکمیل اظهارنامه	خوداظهاری
دوره مالیاتی برای مالیات بر درآمد	سال مالی
مالیات بر شرکتهای	
مبلغ مالیات بر شرکتهای (۲۰۰۳)	۱۱۲۶۶۰/۵ میلیارد روپیه
سهم مالیات بر شرکتهای از کل درآمد مالیاتی	۵۵/۱۸ درصد
نرخ مالیات بر شرکتهای (درصد)	۳۰ و ۱۵
روش تکمیل اظهارنامه	خوداظهاری
موعد مقرر تکمیل اظهارنامه شرکتهای	۳۱ مارس
مالیات بر مصرف	
مبلغ مالیات بر مصرف	۷۶۷۶۱/۴ میلیارد روپیه
سهم مالیات بر مصرف از کل درآمد مالیاتی	۳۷/۶
نرخ مالیات بر مصرف (درصد)	۱۰
مالیات بر زمین و ساختمان	
مبلغ مالیات بر زمین و ساختمان	۱۰۹۰۶/۲ میلیارد روپیه
سهم مالیات بر زمین و ساختمان از کل درآمد مالیاتی	۵/۳

جدول شماره ۲. نظام اجرایی مالیات

مرجع مالیاتی	سازمان مالیاتی
سابقه تاریخی سازمان مالیاتی	سازمان مالیاتی از سال ۱۹۴۶ تحت نظارت وزارت دارایی تشکیل شده است.
اهداف سازمان	ارزیابی، وصول و جمع آوری مالیاتهای ملی (به جز حقوق و عوارض گمرکی و مالیاتهای محلی)

ادامه جدول شماره ۲

سازمان مالیاتی	مرجع مالیاتی
رئیس سازمان مالیاتی توسط رئیس جمهور اندونزی تعیین می گردد.	تعیین رئیس سازمان مالیاتی
۲۹۱۱۸ نفر	تعداد کارکنان اداره‌های مالیاتی
۰/۳۸ روپیه برای هر ۱۰۰۰۰ روپیه	هزینه جمع آوری مالیات (به عنوان درصدی از درآمد)
اشخاص حقیقی ۲۳۳۷۸۳۶ نفر، شرکتهای ۹۷۹۷۳۱	تعداد مؤدیان مالیاتی
۴۳۵۹۲۷ اظهارنامه	تعداد اظهارنامه‌های مالیات بر درآمد اشخاص حقیقی
۲۶۰۵۱۸ اظهارنامه	تعداد اظهارنامه‌های مالیات بر شرکتهای
۱۶۴۳۷۳ اظهارنامه ماهانه	تعداد اظهارنامه‌های مالیات بر ارزش افزوده

۸. نقش مالیات در بودجه دولت

درآمدهای مالیاتی نقش مهمی در اقتصاد اندونزی ایفا می‌کند. مالیات نه تنها در تأمین مالی هزینه‌های جاری و عمرانی دولت بلکه در اتخاذ و کنترل سیاستهای مالی و اقتصادی دولت نقش به‌سزایی دارد. در گذشته مهمترین منبع درآمدی دولت برای تأمین هزینه‌ها، درآمد نفت و گاز و کمکهای خارجی بوده است ولی امروز تأکید بیشتر بر مالیاتهاست و اقتصاد از اتکا به درآمد نفت و گاز و کمکهای خارجی به مالیات سوق پیدا کرده است، به طوری که سهم مالیات از کل درآمدهای دولت از سال ۲۰۰۳ بیش از ۷۰ درصد می‌باشد.

جدول شماره (۳) درآمدهای مالیاتی اندونزی را به تفکیک اقلام مالیاتی و نسبت مالیات به کل درآمدهای دولت طی سالهای ۲۰۰۵-۱۹۹۵ نشان می‌دهد. همانطور که مشاهده می‌شود از سال ۲۰۰۰ با توجه به اصلاح قانون مالیاتی و نظام اجرایی مالیات و افزایش تعداد مؤدیان، درآمد مالیاتی رشد چشمگیری داشته و روند صعودی را طی کرده به طوری که میزان درآمدهای مالیاتی در سال ۲۰۰۵ نسبت به سال ۲۰۰۰ بیش از دو برابر رشد کرده است.

طبق آمار جدول شماره (۳) بیشترین وصولی مالیاتها از محل مالیات بر درآمد، شامل مالیات بر درآمد اشخاص حقیقی و مالیات بر شرکتهای می‌باشد و سهم مالیات بر درآمد از کل مالیاتها در سال ۲۰۰۴ تقریباً ۵۰ درصد است. پس از آن مالیات بر ارزش افزوده (VAT) از بیشترین سهم در کل درآمدهای مالیاتی برخوردار است.

(میلیارد روپیه)

جدول شماره ۳. درآمدهای مالیاتی اندونزی به تفکیک اقلام مالیاتی (۱۹۹۵-۲۰۰۵)

سال	مالیات داخلی			مالیات بین‌المللی			نسبت (۱) به (۲) (درصد)
	مالیات بر درآمد	مالیات بر ارزش افزوده	مالیات بر زمین و ساختمان	مالیات بر فروش	سایر مالیاتها	عوارض و حقوق گمرکی واردات	
	(۱)	(۲)					
۱۹۹۵	۱۸۷۶۴/۱	۶۶۴۱۸/۰	۱۶۵۴۴/۸	۱۶۴۷/۳	۳۱۵۳/۳	۳۰۱/۹	۶۶/۹
۱۹۹۶	۲۱۰۱۲/۰	۷۱۳۴۰/۱	۱۸۵۱۹/۴	۱۸۹۳/۹	۳۵۹۲/۷	۴۵۲/۸	۶۸/۲
۱۹۹۷	۲۷۰۶۲/۱	۸۶۲۷۸/۱	۲۰۳۵۱/۲	۲۴۱۳/۲	۴۲۶۲/۸	۵۹۰/۷	۶۶/۵
۱۹۹۸	۳۴۳۸۸/۳	۱۰۱۷۶۸/۷	۲۵۱۹۸/۸	۲۶۴۰/۹	۵۱۰۱/۲	۴۷۷/۸	۶۹/۷
۱۹۹۹	۵۵۹۴۴/۳	۱۵۶۴۰۸/۵	۲۷۸۰۳/۲	۳۵۶۵/۳	۷۷۳۲/۹	۴۱۳/۰	۶۵/۵
۲۰۰۰	۷۲۷۲۹/۰	۲۰۰۶۴۳/۷	۳۳۰۸۷/۰	۴۱۰۷/۳	۱۰۳۸۱/۲	۶۱۰/۹	۶۲/۸
۲۰۰۰*	۵۷۰۷۳/۰	۲۰۵۳۳۴/۵	۳۵۲۳۱/۸	۳۵۲۵/۳	۱۱۲۸۶/۶	۸۳۶/۷	۵۶/۰
۲۰۰۱	۹۴۵۷۶/۰	۳۰۱۰۷۷/۷	۵۵۹۵۷/۰	۵۲۴۶/۲	۱۷۳۹۴/۱	۱۳۸۳/۹	۶۱/۲
۲۰۰۲	۱۰۳۳۱۳/۹	۳۰۵۱۵۱/۲	۶۷۸۰۰/۰	۶۰۳۰/۶	۲۲۴۶۹/۱	۱۴۵۵/۲	۶۹/۹
۲۰۰۳	۱۱۴۸۳۲/۱	۳۳۶۱۵۵/۵	۷۶۷۶۱/۴	۱۰۹۰۶/۲	۲۶۳۹۶/۴	۱۶۵۴/۳	۷۱/۹
۲۰۰۴	۱۳۳۹۶۷/۶	۳۴۹۹۳۳/۷۰	۸۶۲۷۲/۷	۱۰۶۹۸/۶	۲۷۶۷۱/۰	۱۶۱۴/۰	۷۷/۸
۲۰۰۵*	۱۴۱۸۵۸/۵	۳۷۷۸۸۶/۳	۹۸۸۲۸/۴	۱۳۴۸۶/۹	۲۸۹۳۳/۶	۲۰۳۹/۹	۷۸/۷

مأخذ: وزارت دارایی اندونزی

* ارقام مصوب بودجه

۹. اصلاحات مالیاتی

اصلاح نظام مالیاتی اندونزی همزمان با اصلاح قانون مالیاتی در سال ۱۹۸۳ شروع شد. اصلاحات مالیاتی انجام شده بیشتر در خصوص فصول و مواد قانونی مربوط به رویه‌ها و مقررات کلی، مالیات بر درآمد و مالیات بر کالاها و خدمات و مالیات بر ارزش افزوده می‌باشد. این اصلاحات اقدام مهمی در جهت توسعه نظام مالیاتی اندونزی بوده که نه تنها از لحاظ قانونی بلکه از لحاظ نظام اجرایی نیز حائز اهمیت است. این اصلاحات طی مراحل زیر انجام شده است.

۱-۹. اصلاح مالیاتی سال ۱۹۸۳

فصل ششم قانون مالیاتی اندونزی مربوط به مقررات و رویه‌های کلی است که عبارت‌اند از:

- الف- موعد مقرر برای تکمیل اظهارنامه مالیاتی
 - اظهارنامه‌های دوره‌ای: ۲۰ روز پس از اتمام دوره مالیاتی، در صورت تأخیر بیش از ۲۰ روز، مشمول جریمه‌ای معادل ۱۰ هزار روپیه می‌شود.
 - اظهارنامه‌های سالیانه: سه ماه پس از اتمام سال مالیاتی، در صورت تأخیر بیش از سه ماه، مشمول جریمه‌ای معادل ۱۰ هزار روپیه می‌شود.
 - ب- انقضای زمان تشخیص مالیات ۵ سال پس از دوره مالیاتی است.
 - ج- انقضای زمان وصول مالیات ۵ سال پس از دوره مالیاتی است.
- فصل هفتم قانون مالیاتی در ارتباط با مالیات بر درآمد است. نرخها و طبقات مالیات بر درآمد در جدول شماره (۴) ذکر شده است.

جدول شماره ۴. نرخ مالیات مربوط به مالیات بر درآمد

(بر اساس اصلاحیه سال ۱۹۸۳)

نرخ مالیات (درصد)	درآمد مشمول مالیات
۱۵	۱۰ میلیون روپیه و کمتر
۲۵	بیش از ۱۰ میلیون روپیه تا سقف ۵۰ میلیون روپیه
۳۵	بیش از ۵۰ میلیون روپیه

مأخذ: www.adb.org/documents/events/2005

فصل هشتم قانون مالیاتی اندونزی مربوط به مالیات بر ارزش افزوده (VAT) و مالیات بر فروش کالاهای لوکس می‌باشد که نرخهای آن عبارت‌اند از:

- نرخ عمومی VAT به میزان ۱۰ درصد است.
- نرخ VAT بر صادرات کالاهای مشمول مالیات صفر درصد است.
- نرخ مالیات بر فروش کالاهای لوکس بین ۱۰ تا ۲۰ درصد است.
- نرخ مالیات بر فروش صادرات کالاهای لوکس صفر درصد است.

وضعیت اقتصادی و اصلاحات مالیاتی اندونزی ۹۳

۲-۹. اصلاح مالیاتی سال ۱۹۹۴

الف - مقررات و رویه‌های کلی اصلاحیه سال ۱۹۹۴ جایگزین مواد قانون سال ۱۹۸۳ (فوق الذکر) شده است:

- الف - موعد سررسید تکمیل اظهارنامه مالیاتی
- اظهارنامه‌های دوره‌ای: ۲۰ روز پس از اتمام دوره مالیاتی، در صورت تأخیر بعد از ۲۰ روز مشمول جریمه‌ای معادل ۲۵ هزار روپیه می‌شود.
- اظهارنامه سالیانه: سه ماه پس از اتمام سال مالیاتی، در صورت تأخیر بعد از سه ماه مشمول جریمه‌ای معادل ۵۰ هزار روپیه می‌شود.
- ب- انقضای زمان تشخیص مالیاتی ۱۰ سال پس از دوره مالیاتی است.
- ج- انقضای زمان وصول مالیات ۱۰ سال پس از دوره مالیاتی است.
- د- اصلاحات سال ۱۹۹۴ در خصوص مالیات بر درآمد در جدول شماره (۵) آمده است.

جدول شماره ۵. نرخ مالیاتی درآمد مشمول مالیات

(بر اساس اصلاحیه سال ۱۹۹۴)

درآمد مشمول مالیات	نرخ مالیاتی (درصد)
۲۵ میلیون روپیه و کمتر	۱۰
بیش از ۲۵ میلیون روپیه تا سقف ۵۰ میلیون روپیه	۱۵
بیش از ۵۰ میلیون روپیه	۳۰

مأخذ: www.adb.org/documents/events/2005

تغییرات نرخهای مالیات بر ارزش افزوده و مالیات بر فروش کالاهای لوکس در اصلاحیه ۱۹۹۴ عبارت‌اند از:

- نرخ عمومی و کلی معادل ۱۰ درصد است.
- نرخ مالیات بر ارزش افزوده بر صادرات کالاهای مشمول مالیات صفر درصد است.
- نرخ مالیات بر فروش کالاهای لوکس حداقل ۱۰ و حداکثر ۵۰ درصد است.
- نرخ مالیات بر فروش بر صادرات کالاهای لوکس صفر درصد است.

۳-۹. اصلاح مالیاتی سال ۲۰۰۰

اصلاحات مالیاتی در سال ۲۰۰۰ در خصوص قوانین و رویه‌ها کلی مالیاتی عبارت‌اند از:

- الف - زمان مقرر برای تکمیل اظهارنامه
- اظهارنامه دوره‌ای: ۲۰ روز پس از اتمام دوره مالیاتی، در صورت تأخیر بیش از ۲۰ روز مشمول جریمه‌ای معادل ۲۵ هزار روپیه می‌شود.

- اظهارنامه سالیانه: سه ماه پس از اتمام سال مالیاتی، در صورت تأخیر بیش از سه ماه مشمول جریمه‌ای معادل ۵۰ هزار روپیه می‌شود.
 - ب- انقضای زمان تشخیص مالیات ۱۰ سال پس از اتمام دوره مالیاتی است.
 - ج- انقضای زمان وصول مالیات ۱۰ سال پس از اتمام دوره مالیاتی است.
 - د- اگر ممیز مالیاتی در محاسبه و تشخیص مالیات طبق مقررات و قوانین مالیاتی عمل ننماید و موجب خسارت به دولت شود طبق قانون جریمه می‌گردد.
- اصلاحات سال ۲۰۰۰ در مورد نرخها و طبقات درآمدی مشمول مالیات جداول شماره (۶) و (۷) را در بر می‌گیرد.

جدول شماره ۶. اشخاص حقیقی مشمول مالیات

(بر اساس اصلاحیه سال ۲۰۰۰)

درآمد مشمول مالیات	نرخ مالیاتی (درصد)
۲۵ میلیون روپیه و کمتر	۵
بیش از ۲۵ میلیون روپیه تا سقف ۵۰ میلیون روپیه	۱۰
بیش از ۵۰ میلیون روپیه تا سقف ۱۰۰ میلیون روپیه	۱۵
بیش از ۱۰۰ میلیون روپیه تا سقف ۲۰۰ میلیون روپیه	۲۵
بیش از ۲۰۰ میلیون روپیه	۳۵

مأخذ: www.adb.org/documents/events/2005

جدول شماره ۷. نرخها و درآمد مشمول مالیات مؤسسه‌های و شرکتهای

مقیم دائم اندونزی (بر اساس اصلاحیه سال ۲۰۰۰)

درآمد مشمول مالیات	نرخ مالیاتی (درصد)
تا ۵۰ میلیون روپیه	۱۰
بیش از ۵۰ میلیون روپیه تا سقف ۱۰۰ میلیون روپیه	۱۵
بیش از ۱۰۰ میلیون روپیه	۳۰

مأخذ: www.adb.org/documents/events/2005

اصلاحات و تغییرات نرخهای مالیات بر فروش کالاهای لوکس و مالیات بر ارزش افزوده در اصلاحیه سال ۲۰۰۰ عبارت‌اند از:

- نرخ عمومی و کلی مالیات بر ارزش افزوده معادل ۱۰ است.
- نرخ مالیات بر ارزش افزوده برای صادرات کالاهای مشمول مالیات صفر درصد است.
- نرخ مالیات بر فروش کالاهای لوکس حداقل ۱۰ و حداکثر ۷۵ درصد است.
- نرخ مالیات بر فروش صادرات کالاهای لوکس صفر درصد است.

۴-۹. اصلاح مالیاتی سال ۲۰۰۵ (در حال اجرا)

تغییرات رویه‌ها و قوانین کلی مالیاتی در اصلاحیه اخیر ۲۰۰۵ عبارت‌اند از:

الف- زمان مقرر برای تکمیل اظهارنامه‌ها

• اظهارنامه دوره‌ای: ۲۰ روز پس از اتمام دوره مالیاتی در صورت تأخیر بیش از ۲۰ روز مشمول جریمه‌ای معادل ۵۰ هزار روپیه می‌شود.

• اظهارنامه سالیانه: سه ماه پس از اتمام سال مالیاتی در صورت تأخیر بیش از سه ماه مشمول جریمه‌ای معادل ۲۵۰ هزار روپیه برای اشخاص حقیقی و یک میلیون روپیه برای شرکتها و مؤسسه‌ها می‌شود.

ب- انقضای زمان تشخیص مالیات ۵ سال پس از اتمام دوره مالیاتی است.

ج- انقضای زمان وصول مالیات ۵ سال پس از تشخیص مالیات است.

د- اگر ممیز مالیاتی در محاسبه و تشخیص مالیات طبق مقررات و قوانین مالیاتی عمل ننماید و موجب خسارت به دولت شود طبق قانون جریمه می‌شود.

ه- شرکت‌هایی که در بورس ثبت شده‌اند و گزارش مالی آنها توسط حسابدار رسمی بررسی کرده است لازم نیست مورد بررسی و تشخیص قرار بگیرد به جزء مواردی که اصلاحات یا داده‌های جدید وجود داشته باشد.

و- تمامی مؤسسه‌ها و شرکت‌های دولتی و خصوصی مورد ارزیابی قرار می‌گیرند و سایر موارد باید اطلاعات و داده‌های مالیاتی را به ممیز کل تحویل دهند.

تغییرات نرخها و طبقات مالیاتی طبق اصلاحیه سال ۲۰۰۵ بر اساس جدول شماره (۸) است.

جدول شماره ۸. نرخهای مالیاتی اشخاص حقیقی
(بر اساس اصلاحیه سال ۲۰۰۵)

درآمد مشمول مالیات	نرخ مالیاتی (درصد)
۵۰ میلیون روپیه یا کمتر	۵
بیش از ۵۰ میلیون روپیه تا سقف ۱۰۰ میلیون روپیه	۱۵
بیش از ۱۰۰ میلیون روپیه تا سقف ۲۰۰ میلیون روپیه	۲۵
بیش از ۲۰۰ میلیون روپیه	۳۵

نرخ مالیات بر درآمد شرکت‌های مقیم دائم ۳۰ درصد است که پیش‌بینی می‌شود این نرخ به تدریج تا پنج سال آینده به ۲۵ درصد کاهش یابد.

اصلاحات نرخهای مالیات بر ارزش افزوده و مالیات بر فروش در سال ۲۰۰۵ عبارت‌اند از:

- نرخ عمومی و کلی مالیات بر ارزش افزوده معادل ۱۰ درصد است.
- نرخ مالیات بر ارزش افزوده صادرات کالاهای مشمول مالیات صفر درصد است.

۹۶ مجله اقتصادی سال هفتم شماره‌های ۶۷ و ۶۸

- نرخ مالیات بر فروش کالاهای لوکس بین ۱۰ تا ۷۰ درصد است.
- نرخ مالیات بر ارزش افزوده صادرات خدمات صفر درصد است.

منابع

الف) سایتهای اصلی

www.adb.org	بانک توسعه آسیا
www.bi.go.id	بانک مرکزی اندونزی
www.bps.go.id	سازمان آمار اندونزی
www.IMF	صندوق بین‌المللی پول
www.depkeu.go.id	وزارت دارایی اندونزی

ب) سایر سایتها

www.answers.com
www.countryreports.org
www.dataranking.com
www.deloitte.com
www.heritage.org